

From Sea to Sinai – Trials and Edification 400-192-0

Rabbi Dr. Avraham Walfish rawalfish@gmail.com

1. 'וינסו אתי זה עשר פעמים...' (במדבר י"ד, כב)

המקום/ האירוע	התלונה/ תגובת משה	משה וה'	זכר	'נסה'
מרה/מים מרים טו:כב-כו	וילנו העם על משה לאמר מה נשתה טו:כג	ויצעק אל ה' ויורהו ה' עץ טו:כד	שם שם לו חק ומשפט טו:כה	ושם נסהו טו:כה
אילים/מן טו:א-לו	וילונו כל עדת בני ישראל על משה ועל אהרן... מי יתן מותנו ביד ה' בארץ מצרים... טו:ב-ג לא עלינו תלונותיכם כי אם על ה' טו:ה	ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים טו:ז וידבר ה' אל משה לאמר שמעתי את תלונות בני ישראל טו:יא-יב ויאמר ה' אל משה עד אנה מאנתם לשמר מצותי ותורותי טו:כח	זה הדבר אשר צוה ה' מלא העמר ממנו למשמרת לדורותיכם טו:לב	ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו למען אנסו הילך בתורתי אם לא
רפידים/מים יז:א-ז	וירב העם עם משה ויאמרו לנו לנו מים ונשתה יז:ב מה תריבון עמדי מה תנסון את ה' יז:ב למה זה העליתנו מארץ מצרים יז:ג	ויצעק משה אל ה' לאמר מה אעשה לעם הזה יז:ד ויאמר ה' אל משה עבר לפני העם וקח אתך מזקני ישראל... והכית בצור ויצאו ממנו מים ושתה העם יז:ה-ו	ויקרא שם המקום מסה ומריבה יז:ז לא תנסו את ה' אלקיכם כאשר נסיתם במסה דברים ו:טז	מה תנסון את ה' יז:ב ויקרא שם המקום מסה ומריבה ועל נסותם את ה' לאמר היש ה' בקרבנו אם אין יז:ז
רפידים/עמלק יז:ח-טז	---	---	כתב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע... יז:ד ויבן משה מזבח... מלחמה לה' בעמלק מדר דר יז:טו-טז	ויקרא שמו ה' נסי יז:טו

2-א. רש"י שמות י"ח, א

וישמע יתרו - מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק

2-ב. אבן עזרא שמות י"ח, א (הפירוש הארוך)

א. וישמע יתרו הזכיר למעלה דבר עמלק, כי לרפידים בא (שמות יז, ח). והיתה ראויה פרשת בחדש השלישי (שמות יט, א) להיותה כתובה אחר דבר עמלק, כי שם כתוב ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני (שמות יט, א), א"כ למה נכנס דברי יתרו בין שתי הפרשיות?
ב. והגאון אמר: כי יתרו בא אל מדבר סיני לפני מתן תורה.
ולפי דעתי, שלא בא רק בשנה השנית אחר שהוקם המשכן -

1. כי כתוב בפרשה עולה וזבחים לאלהים (שמות יח יב), ולא הזכיר שבנה מזבח חדש.
 2. ועוד, כתיב והודעת את חקי האלהים ואת תורותיו (שמות יח טז), והנה זה אחר מתן תורה.
 3. והעד הנאמן על דברי, כי כן כתיב אל המדבר אשר הוא חונה שם הר האלהים (י"ח, ה).
 4. ואמר משה לחובב שהוא יתרו כאשר פירשתי בפרשת ואלה שמות, כי חתן משה לא שב אל רעואל הקרוב אליו כי אם לחבב, כי כן כתוב מבני חבב חתן משה (שופ' ד, יא)... והוא השיב, לא אלך, כי אם אל ארצי ואל מולדתי אלך (שם שם, ל). וזהו וישלח משה את חותנו וילך לו אל ארצו (שמות יח כז).
- ג. ועתה אפרש למה נכנסה פרשת יתרו במקום הזה, בעבור שהזכיר למעלה הרעה שעשה עמלק לישראל, הזכיר כנגדו הטובה שעשה יתרו לישראל...
- ד. ובעבור שכתוב למעלה מלחמה לה' בעמלק (שמות יז טז), שישראל חייבים להלחם בו, כאשר יניח השם להם, הזכיר דבר יתרו, כי הם היו עם גוי עמלק, שיזכרו ישראל חסד אביהם, ולא יגעו בזרעו.
- ה. והנה ראינו הרכבים, שהם בני יתרו, היו עם בני ישראל בירושלים ובימי ירמיה, יונדב בן רכב (ירמיה לה, יט).
- ### 2-ג. רמב"ן י"ח, א
- א. ... ועם כל זה אני שואל, על הדעת הזו כשאמר הכתוב וישמע יתרו כל אשר עשה ה' למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים, ולמה לא אמר ששמע מה שעשה למשה ולישראל במתן התורה שהוא מהנפלאות הגדולות שנעשו להם...
1. וכשאמר ויספר משה לחותנו את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים על אודות ישראל... למה לא ספר לו מעמד הר סיני, וממנו יודע כי השם אמת ותורתו אמת ואין עוד מלבדו...
2. ואולי נאמר ששמע יתרו בארצו מיד כי הוציא ה' את ישראל ממצרים ונסע מארצו והגיע אל משה אחרי היותו חונה בהר סיני אחר מתן תורה. ולא סיפר שהזכיר לו ענין המעמד ההוא, כי הדבר עודנו קרוב ועודם שם, ובידוע כי סופר לו.
ב. והקרוב אלי לתפוש סדר התורה שבא קודם מתן תורה בהיותם ברפידים... והכתוב (פסוק ה) שאמר 'אל המדבר אשר הוא חונה שם הר האלהים', ענינו כי היה הר סיני בדרך מדין קרוב משם, שהרי משה הלך שם לרעות צאן מדין (לעיל ג א), ובאהרן אמר ויפגשוהו בהר האלהים (שם ד כז). והנה יתרו יצא עם בתו והבנים ממדין ובאו אל הר סיני...
ג. אבל בימי שאל היו בניו עם עמלק ובאו והתחברו עוד אל ישראל, והיו בירושלם בני יונדב בן רכב, אולי במות משה חזר לארצו הוא או בניו.
1. ואפשר שהיה הקני היושב עם עמלק ממשפחת יתרו לא בניו, ועשה חסד עם כל המשפחה בעבורו כאשר עשה יהושע עם משפחת רחב (יהושע ו כג).

3. Literary Parallels Between Amalek and Yitro Narratives (based on מ"ד קסוטו, פירוש לספר (שמות, עמ' 146)

יתרו – פ"ח

עמלק – פ"ז

ויבא עמלק וילחם עם ישראל (ח) מלחמה	ויבא יתרו... וישאלו איש לרעהו לשלום (ה, ז) על
לה' בעמלק מדור דור (טו)	מקמו יבא בשלום (כג)
בחר לנו אנשים (ט)	ויבחר משה אנשי חיל (כה)
מחר (ט)	ויהי ממחרת (יג)
ויקחו אבן... וישב עליה (יב)	וישב משה לשפט את העם (יג)
וידי משה כבדים (יב)	כי כבד ממך הדבר (יח)
אנכי נצב על ראש הגבעה (ט)	וכל העם נצב עליך (יד)
עד בא השמש (יב)	מן בקר עד הערב (יג, יד)

4. מכילתא דרבי ישמעאל מס' דעמלק פרשה א

- א. **ויבא עמלק** - ר' יהושע ור' אלעזר חסמא אומר המקרא הזה רשום כאן ומפורש על ידי איוב שנ' היגאה גומא בלא ביצה ישגא אחו בלי מים (איוב ח יא) וכי איפשר לגומא זה להתגדל בלא ביצה ובלא מים הישגא אחו בלי מים וכי איפשר לאחו זה לחיות בלי מים כך אי איפשר לישראל בלא תורה ולפי שפירשו מדברי תורה לכך בא עליהם השונא שאין השונא בא אלא על החטא ועל העבירה לכך נאמר ויבא עמלק
 - ב. רבי יוסי בן חלפתא אומר ויבא עמלק שבא בעצה מלמד שכנס כל אומות העולם ואמר להם בואו וסייעוני על ישראל אמרו לו לא נוכל לעמוד כנגדן פרעה שעמד כנגדן טבעו המקום הוא וחילו בים סוף שני' וניער פרעה וחילו בים סוף (תהלים קלו טו) והיאך אנו נוכל לעמוד כנגדן אמר להם בואו ואתן לכם עצה מה תעשו אם הם ינצחוני ברחו לכם ואם לאו בואו וסייעוני על ישראל לכך נאמר ויבא עמלק שבא בעצה...
 - ג. אחרים אומרים יבא עמלק כפוי טובה ויפרע מן העם כפוי טובה
 - ד. אחרים אומרים אין רפידים אלא רפיון ידים לפי שרפו ישראל ידיהם מדברי תורה
- בחר לנו אנשים** - בחר לנו אנשים רבי יהושע אומר בחר לנו גבורים אנשים יראי חטא. רבי אלעזר המודעי אומר בחר לנו יראי חטא אנשים גבורים:

5. מכילתא דרבי ישמעאל מס' דעמלק (יתרו) פרשה א

- א. **ויאמר יתרו ברוך ה'** אמר ר' פפיס, בגנות ישראל הכתוב מדבר שהרי יש שם ששים רבוא בני אדם ולא עמד אחד מהם לברך למקום, עד שבא יתרו וברך למקום

6. דברים כ"ה, יג-יז

- א. לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה. לא יהיה לך בביתך איפה ואיפה גדולה וקטנה... זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים

רש"י, שם, יז: אם שיקרת במידות ומשקלות הווי דואג מגירווי האויב, שנאמר 'מאזני מרמה תועבת ה' וכתוב בתריה 'בא זדון ויבא קלון'.